

OPONENTSKÝ POSUDOK K HABILITAČNEJ PRÁCI

Žiadateľ o habilitačné konanie: **Mgr. Ján HACEK, PhD.**
Názov práce: **Otvorené zdroje a dáta pre novinárov na Slovensku**
Oponentka: **doc. PhDr. Zora Hudíková, PhD.**
Pracovisko: **Katedra žurnalistiky FF UK**

<i>Hodnotený aspekt</i>	<i>Hodnotenie</i>
<i>Aktuálnosť zvolenej témy</i>	<p>Informovať občanov o základnom dianí, aktivitách a situácii doma i vo svete, ale aj sledovať a kontrolovať konanie predstaviteľov moci v štáte na všetkých úrovniach a odhaľovať i poukazovať na rôzne nezrovnalosti a pochybenia, je podstatou novinárstva. Na to, aby táto činnosť mohla byť profesionálne vykonávaná a spĺňať štandardy žurnalistickej práce spojené s objektivitou, nestrannosťou a nezávislosťou, je potrebné, aby mal novinár prístupné zdroje informácií, ktoré mu poskytnú možnosť získavať, overovať si a skúmať fakty, či rôzne súvislosti a prepojenia. Túto rovinu by mala zaručovať kultúra demokratickej a otvorenej spoločnosti, kde by mali byť informácie o jej chode a procesoch na jej zabezpečenie transparentné a verejne dostupné. Druhou veľmi podstatnou rovinou je schopnosť novinára hľadať, overiť, kriticky analyzovať a syntetizovať uvedené zdroje, vedieť ich vyhodnotiť a vyvodiť z nich závery, a predovšetkým mať cit pre nesúlad a odvahu pre jeho preskúmanie a odkrytie. Tieto dve roviny sú v rôznych spoločnostiach s demokratickým systémom riadenia odlišne naplnené. Rôzna je úroveň dostupnosti a transparentnosti zdrojov a rôzny je počet novinárov schopných využívať a pracovať s týmito zdrojmi. Nie veľmi dobrá situácia bola a je aj na Slovensku. Okrem ťažšej dostupnosti zdrojov je na Slovensku aj veľmi málo novinárov, ktorí ich dokážu kompetentne spracúvať a využívať na otváranie a prezentáciu rôznych dôležitých aj citlivých tém pre spoločnosť. Z toho aspektu považujeme habilitačnú tému dr. Jána Haceka o otvorených zdrojoch a dátach pre novinárov na Slovensku, spracovanú do formy vysokoškolskej učebnice, za veľmi dôležitú a nepopierateľne aktuálnu. Práca je veľmi významná aj preto, že na jednej strane sa potvrdzuje potrebnosť tejto činnosti novinárov pre spoločnosť (čo dokladuje aj zvýšený počet káuz odhalených novinármi), na druhej strane sa ukazuje nevyhnutnosť kvalitnej prípravy študentov žurnalistických a masmediálnych škôl v tejto oblasti. Práca s dátami si totiž vyžaduje špeciálne schopnosti a zručnosti, a nie každý študent je na ňu disponovaný a v dnešnej dobe je veľmi málo pripravený. Zároveň ide o veľmi aktuálny text, pretože podporuje tú časť žurnalistiky – dátovú žurnalistiku, ktorá sa v slovenskej žurnalistike začala výraznejšie rozvíjať až po</p>

	zavraždení jej významného predstaviťa Jána Kuciaka, ako aj s rozvojom digitalizácie v štátnej a verejnej správe.
<i>Cieľ a štruktúra práce</i>	<p>Cieľ habilitačnej práce je jasne formulovaný v úvode publikácie. Autor sa rozhodol pripraviť učebnicu, v ktorej záujemcovia o prácu s dátami a otvorenými zdrojmi nájdu okrem ich podrobného predstavenia doplneného vizuálnymi ukázkami webstránky či materiálu, aj množstvo príkladov – citácií publikovaných článkov, v ktorých novinári zdroje priamo použili, alebo ich využili ako podklad pre uverejnené konštatácie (s. 11). Texty sú veľmi dobrým návodom najmä pre začínajúcich a menej skúsených novinárov, ako o tom písať. Môžeme konštatovať, že habilitant cieľ veľmi dobre splnil, pretože pripravil kvalitnú učebnicu so všetkými aktuálnymi zdrojmi a návodmi potrebnými na profesionálne vykonávanie dátovej žurnalistiky. Veľmi pozitívne hodnotíme, že výber zdrojov aj príkladov nie je náhodný, ale je dôsledkom niekoľkoročnej výskumnej práce habilitanta v uvedenej oblasti, ako aj cieleného výskumu pre účely habilitačnej práce.</p> <p>Štruktúra práce je vystavaná jasne, logicky, jednotlivé kapitoly prezentujú uzatvorené celky, ktoré na seba nadväzujú, pričom tvoria edukačný reťazec dôležitý na získanie základných poznatkov o danej problematike. Veľkým prínosom sú heslá na kraji strán. Tie pomáhajú čitateľovi v orientácii a súčasne predstavujú mnemotechnickú pomôcku na zvládnutie učiva. Autor do učebnice kompetentne povyberal kľúčové témy, pri každej z nich uviedol a zdefinoval relevantné pojmy, aby čitateľ problematike porozumel. V druhej časti práce venovanej predstaveniu otvorených zdrojov a dát pomáha porozumeniu okrem presných definícií aj pomenovanie, aké informácie v nich novinár môže nájsť a akým spôsobom. Pri niektorých témach uvádza aj riziká. Nakoľko autor má veľa praktických skúseností s prácou so zdrojmi, je škoda, že sa tejto oblasti nevenoval viac. Uvedenie rizík pri získavaní informácií z každého zdroja a podrobnejší výklad použitia v časti o zákonoch by mohli pomôcť začínajúcim novinárom vyvarovať sa chybám. Na druhej strane uvedenie minimálne troch príkladov použitia zdrojov novinármi pri každej oblasti dotvára komplexnosť obrazu, ako s dátami pracovať. Veľmi prínosné pre čitateľa sú aj záverečné zhrnutia otvorených zdrojov dát, ako aj praktické informácie, návody, postupy, aplikácie, inšpirácie, vysvetlenia a preklad základných pojmov, či vecný register, ako aj ďalšie časti, ktoré sú umiestnené v časti príloha. Oceňujeme, že autor nespracoval len oficiálne verejne dostupné zdroje, ale zaoberal sa aj aplikáciami aktivistov, ktoré môžu pomôcť najmä redakciám s nižším rozpočtom. Celý text vysokoškolskej učebnice a jeho výstavba dokladujú, že autor je veľmi dobre zorientovaný a je expert v uvedenej problematike. Potvrďuje to aj kompetentná práca s jednotlivými použitými zdrojmi, korektné uvádzanie citácií aj parafráz. Počet domácich aj zahraničných zdrojov je dostatočný. V práci sa vyskytuje drobné množstvo formálnych chýb (niekde absentujú čiarky, chýbajú písmená v slove, opakujú sa niektoré slová v častiach vety po sebe idúcich a pod.).</p>

<p><i>Zvolené metódy spracovania</i></p>	<p>Autor publikácie zvolil vhodné metódy na spracovanie témy. Veľmi cenné je, že pred zostavením publikácie realizoval výskum na žurnalistickom materiáli a jeho výsledky slúžili ako rozhodujúce kritérium na výber materiálov a štruktúru učebnice. Stanovené 15-ročné obdobie, ako aj komparácia, t. j. prezentácia vývoja v čase, či interpretácia v rámci jednotlivých mediálnych segmentov, prioritizovali jednotlivé zdroje a prideliť im relevantnosť v rámci praktického využitia. Autor sa oprel o vcelku rozsiahlejšie, presné citácie pri definovaní základných pojmov či objasňovaní zákonov. To by v prípade klasickej vedeckej práce bolo neprijateľné. V tomto prípade to môžeme brať ako pozitívum, nakoľko novinárom uľahčuje prácu a oslobodzuje ich od hľadania konkrétnych pasáží, o ktoré sa môžu v prípade potreby opierať. Množstvo ukážok – popisovaného zdroja dát, výstupov z neho, ako aj ich využitia v praxi – článkoch – poskytuje čitateľovi praktické návody a komplexnú zorientovanosť v predmetnej problematike. Uvedené metódy považujeme za veľmi vhodné. Možno autor mohol ešte podrobnejšie rozpísať spôsob práce s jednotlivými dátami (varianty postupov, spracovania infografiky a štatistiky, či ďalších foriem, ako aj príklady kombinácie pracovania s rôznymi typmi dát, pomohlo by uviesť aj viac príkladov o práci so súborami, ako csv, json, xls, xlsx a xml). Prínosom druhej časti by mohla byť rozsiahlejšia analýza uvedených žurnalistických príkladov z hľadiska použitia zdrojov a dopadov žurnalistickej práce.</p>
<p><i>K výsledkom a prínosom habilitačnej práce</i></p>	<p>Habilitačná práca dr. Jána Hacea má prínos pre masmediálnu teóriu, aj pre prax. V prvom rade autor vymedzil a zadefinoval dátovú žurnalistiku a jej kľúčové pojmy v slovenskom kontexte. Teoretickým prínosom je aj vytvorenie zoznamu kľúčových informačných a dátových zdrojov s popisom ich využiteľnosti v práci žurnalistu. Okrem iného má tento zoznam aj dokumentárnu hodnotu. Praktický úžitok predloženej učebnice je v opisoch, aké informácie jednotlivé zdroje poskytujú a ako ich možno využiť. Hodnotné sú aj vizuálne ukážky. Pozitívne je, že autor sa nezameral len na oficiálne zdroje, ale aj popisoval aj rôzne stránky a aplikácie, ktoré vytvárali aktivisti a ktoré v sebe zlučujú informácie z rôznych portálov. Záverečný sumár slúži aj ako základný orientačný rámec pre praktickú prácu.</p>
<p><i>Záverečné hodnotenie</i></p>	<p>Záverom možno konštatovať, že v predloženej habilitačnej práci Mgr. Ján Hacek, PhD. preukázal svoju vedeckú erudovanosť, zorientovanosť v problematike, ktorej sa dlhodobo venuje, ako aj schopnosť vnímať problematiku interdisciplinárne a stavať texty edukačne.</p>
<p><i>Otázky do diskusie</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aký je podľa habilitanta rozdiel medzi dátovou a analytickou žurnalistikou? 2. Autor v publikácii spomína, že novinár musí získané dáta analyzovať, komparovať a vyvodzovať z nich závery. Zároveň je nevyhnutná schopnosť štatisticky spracúvať a vyhodnocovať získané dáta a kvalifikovane ich interpretovať v súvislostiach. <ul style="list-style-type: none"> • Aké schopnosti, osobnostné vlastnosti a skúsenosti, okrem schopnosti pracovať s tabuľkovými editormi a základov

	<p>štatistiky, musí mať novinár, aby jeho práca bola profesionálna a objektívna, a nebolo to iba „nadšenie mladého lovca“ ?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aký je habilitantov odhad – koľko percent súčasných žurnalistov má predispozície na prácu v rámci dátovej žurnalistiky? <p>3. Ako vidí habilitant problematiku dátovej žurnalistiky v kontexte vlastníctva médií rôznymi korporáciami a finančnými skupinami?</p> <p>4. Ako by si mali novinári overovať objektivnosť rôznych voľných aplikácií na vyhodnocovanie dát?</p>

Na základe vyššie uvedených skutočností odporúčam, aby bol po úspešnom habilitačnom konaní **Mgr. Jánovi Hacekovi, PhD.** podaný návrh na udelenie vedecko-pedagogického titulu **docent**.

V Bratislave 30. 08. 2020

doc. PhDr. Zora Hudíková, PhD.